

İqtisadi müstəqillik siyasi müstəqilliyin təməli daşdır

Vaqif Bayramov

Biz verdiyimiz bütün vədlərə həmişə sadıq olmuşuq, vədlərə əməl etmişik. Azərbaycan xalqına nə vəd vermişiksə, onu yerinə yetirmişik - bütün sahələrdə, o cümlədən iqtisadi və sosial sahədə. Əminəm ki, biz bundan sonra da həmişə öz sözü müəzə sadıq olacağıq, istədiyimizə nail olacağıq. Arzularımız da odur ki, ölkəmiz güclənsin, xalqımız daha yaxşı yaşasın.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qlobal iqtisadiyyatda baş verən mənfi meyillərə baxmayaraq, cari ilin birinci yarısında ölkə iqtisadiyyatında yüksək iqtisadi artım templəri nəzərə çarpıb. Belə ki, qeyri-neft-qaz sektorunun prioritet sahələri arasında əlavə dəyər qeyri-neft-qaz sənayesində 11 faiz, o cümlədən qeyri-neft-qaz emalı sənayesində 15 faiz, nəqliyyat sektorunda 27 faiz, turizm və ictimai iaşədə 86 faiz, informasiya və rabitə sektorunda 14 faiz artıb. Sənaye zonalarında da dinamik inkişaf diqqət çəkib, ilin birinci yarısında ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə istehsal 53 faiz artıb.

Hesabat dövründə ölkənin sənaye potensialının maksimum reallaşdırılmasına xüsusi önəm verilib. Belə ki, zəruri xammalın və enerji resurslarının fasiləsiz təmin olunması nəticəsində bir sıra dövlət və özəl müəssisələri, məsələn, "SOCAR Kar-bamid", "SOCAR Metanol" və "Azerf-loat" tam istehsal gücü ilə işləyib.

Bütün bunlarla bərabər, ölkə iqtisadiyyatında yüksək iqtisadi artım templəri, habelə dövlət büdcəsinin investisiya xərclərinin icrasının sürətlənməsi, o cümlədən, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə genişmiqyaslı tikinti-bərpa işlərinin həyata keçirilməsi fonunda cari ilin birinci yarısında əvvəlki aylarla müqayisədə əsas kapitalla investisiyaların real artım tempi müsbət zonaya daxil olub. Qeyd olunan amillərin təsiri ilə qeyri-neft-qaz sektorunda əsas kapitalla investisiyaların real artımı 18,5 faiz təşkil edib. Bu amillərin təsiri ilə cari ilin 6 ayında ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə tikinti sektorunda əlavə dəyər 8 faizədək artıb.

Ümumiyyətlə, əldə edilən bütün sosial-iqtisadi uğurlar ölkə iqtisadiyyatının dinamik inkişafı, islahatların ardıcıl xarakter daşması ilə bağlı olub. Hazırda ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlılığının şaxələndirilməsi və rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi qarşıya iqtisadi islahatlar üzrə əsas vəzifə kimi qoyulub. Bu məqsədlə sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi, investisiya və biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi, institusional islahatların aparılması, dövlət tərəfindən sahibkarlara hərtərəfli dəstək verilməsi istiqamətlərində bir sıra mühüm qərarlar qəbul edilib. Bütün bunların sayəsində Azərbaycan son illər dünyanın ən sürətlə və dayanıqlı inkişaf edən ölkəsinə çevrilib.

Sadalanan göstəricilər bir daha onu göstərir ki, ilin ötən altı ayı ərzində ölkəmiz uğurla inkişaf edib, bütün istiqamətlər üzrə qarşıya qoyulan vəzifələr yüksək səviyyədə həyata keçirilib. Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə bu ilin altı ayının yekunlarına həsr olunan müşavirədə bütün bunlar barədə ətraflı bəhs edilib. Dövlətimizin başçısı giriş nitqində sosial, hərbi sahələrdə, eləcə də Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda reallaşdırılan genişmiqyaslı bərpa-quruculuq layihələrinin reallaşdırılmasında iqtisadi potensialın mühüm rol oynadığına diqqət çəkərək bildirib: "Əlbəttə ki, bütün bu işlərin görülməsi üçün iqtisadiyyat əsasdır. İqtisadi müstəqillik əldə edilmişdir və biz məhz buna görə siyasi müstəqillik əldə etmişik, beynəlxalq müstəvidə müstəqillik əldə etmişik. Heç kim bizim iradəmizə təsir edə bilməz, heç kim bizə heç nəyi diktə edə bilməz, heç kimdən asılı deyilik və əminəm ki, heç vaxt heç kimdən asılı olmayacağıq. Asılı olsaydıq, Qarabağ bu günə qədər işğal altında idi. Ona görə iqtisadi müstəqillik əsas amillərdən biridir və burada da böyük nailiyyətlər var".

Ölkə rəhbəri çıxışında iqtisadi gücün təkcə neftin qiymətinin artırılması ilə bağlı olmadığını, bunun həm də həyata keçirilən çoxşaxəli islahatların nəticəsində əldə edildiyini vurğulayıb. Məsələn, vergi-gömrük sahələrdə aparılan yenilənmələr dayanıqlı iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsinə və bunun nəticəsində maliyyə imkanlarının genişlənməsinə müsbət təsir göstərüb. Bu isə, öz növbəsində, sosial sahədə dövlət siyasətinin daha uğurla reallaşdırılmasını təmin edib.

Prezident İlham Əliyev müşavirədəki çıxışında da son vaxtlar həyata keçirilən islahatların nəticəsi kimi, vergi və gömrük orqanlarının büdcə daxilolmalarındakı rolunu yüksək qiymətləndirərək, bu qurumların şəffaf fəaliyyəti, habelə islahatlar hesabına büdcə daxilolmalarının böyük dərəcədə artdığını diqqətə çatdırıb. Dövlət başçısı, həmçinin vurğulayıb ki, daxil olan əlavə gəlirlər, ilk növbədə, sosial məsələlərin həllinə, insanların rifahının yaxşılaşdırılmasına yönəldilir.

Bütün bunlarla bağlı ölkə rəhbəri deyib: "İqtisadi sahədə aparılan islahatlar imkan verdi ki, 6 ayda vergilər sahəsində proqnozdan əlavə 2 milyard manat pul yığıldı. Nə üçün? Çünki şəffaflyq var, dürüstlük var, hesabatlılyq var. Biznes dairələrinə bir neçə il bundan əvvəl möhlət verilmişdi ki, onlar da normal rəlsələrə keçsinlər, daha o

kölgə iqtisadiyyatından əl çəksinlər. Onlara himayədarlıq edənlərə də, necə deyərlər, dərs verildi. Ona görə 6 ayda 2 milyard manat əlavə ancaq vergi orqanları yığıb və biz bundan istifadə edirik. İlin sonuna hələ təxminən 6 ay var. Budur, bizim maliyyə-iqtisadi imkanlarımızın əsas faktoru”.

Azərbaycan Prezidenti iqtisadi sahədə əldə edilən uğurlardan danışarkən, bu məsələnin iki aspektdə-iqtisadi artım və qeyri-neft iqtisadiyyatının artımı istiqamətlərində təhlil olunmasının zərurliyini xatırladı. Eyni zamanda, hər iki xətt üzrə yüksək nəticələr əldə edildiyini vurğulayıb, iqtisadiyyatın 6,2 faiz, qeyri-neft iqtisadiyyatının 9,6 faiz, sənaye sahəsində ümumi sənaye istehsalının 2,1 faiz, qeyri-neft sənaye sahəsində 11,5 faiz artımın qeydə alındığını deyib. Ölkə rəhbəri bu nəticələrin real həyatda da özünü qabarıq büruzə verdiyini söyləyib: “Çünki bu, imkan verir ki, biz maaşları artıraraq, pensiyaları artıraraq. Əhalinin gəlirləri təxminən 20 faiz artıb. Düzdür, inflyasiya bu artımın bir hissəsini, necə deyərlər, yeyir. İnflyasiya 12 faizdən bir qədər çoxdur. Amma bu, dünyada ümumi tendensiyadır. Hətta inflyasiya bəlkə 0-0,5, 1 faiz olan ölkələrdə indi inflyasiya ikirəqəmli inflyasiyaya yaxınlaşır. Yəni, bu, ümumi trenddir və biz də dünya iqtisadiyyatının bir parçasıyıq”.

Prezident İlham Əliyev çıxışında hazırda beynəlxalq ictimaiyyəti ciddi narahat edən bir məqama da toxunaraq, bildirib ki, indi mötəbər beynəlxalq maliyyə qurumlarında dünya iqtisadiyyatının tənəzzülə uğrayacağı, yəni, resessiya yaranacağı haqqında qaçılmaz fakt kimi danışılır. Azərbaycan da buna hazır olmalıdır. Düzdür, respublikada iqtisadi inkişaf var, sosial məsələlərin həlli uğurla gerçəkləşdirilir, ordu quruculuğu yüksək səviyyədə həyata keçirilir, Qarabağın bərpası, nəhəng infrastruktur, nəqliyyat, energetika layihələri davamlı şəkildə reallaşdırılır, sabitlik, əminamanlıq da bütün bu işlərin, bu uğurların əsasında dayanır. Bunu hər kəs, necə deyərlər, real bir fakt kimi qəbul edir və bu, Azərbaycanın öz gücü, müstəqil siyasəti ilə gerçəkləşir. Çünki ölkəmiz bütün sosial-iqtisadi tədbirləri sərbəst, müstəqil şəkildə həyata keçirir. Dövlət başçısının vurğuladığı kimi, respublikamız heç kimin işinə qarışmır, amma, eyni zamanda, kiminsə gəlib ölkə həyatına müdaxil etməsinə də imkan vermir. Bunun əsas səbəbi də Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək, siyasi müstəqilliyin təməl daşı olan iqtisadi müstəqillikdir.

Azərbaycan iqtisadi müstəqillik sayəsində xarici ticarətdə də mühüm uğurlar əldə edib. Bu, ölkə ixracının 6 ayda 2 dəfədən çox, qeyri-neft ixracının 25 faizdən çox artmasında, xarici ticarət balansının müsbət saldusunun isə 12,1 milyard dollar təşkil etməsində özünü göstərmiş.

Azərbaycan Prezidenti müşavirədə ölkəmizin xarici dövlət borcu ilə bağlı mövcud vəziyyətinə də diqqət yetirərək deyib: “Mən bir neçə il bundan əvvəl vəzifə qoymuşdum ki, xarici borcumuzu ümumi daxili məhsulun 10 faizinə endirək. Bu il iyulun 1-də mənə verilən rəqəmlərə görə, xarici borc ümumi daxili məhsulun 10,7 faizini təşkil edir. Nə üçün? Birinci növbədə, kreditlər almırıq və əvvəlcədən alınmış kreditləri qaytarırıq. Tam almırıq deyə bilmərəm, amma əvvəlcədən alınmış kreditlərin davamı indi gəlir. Amma yeni kredit almırıq, qaytarırıq. İkincisi, iqtisadiyyat artıb və ümumi daxili məhsul artdıqca təbii ki, o nisbət də, borcun nisbəti də azalır”.

Bəli, bu, ölkəmizdə həyata keçirilən düzgün, uzaqgörən iqtisadi strategiyanın məntiqi nəticəsidir. Dövlət başçısının vurğuladığı kimi, inkişaf etmiş ölkələrin bəzilərində bu məsələdə fərqli mənzərə nəzərə çarpır, xarici borc ümumi daxili məhsulu iki dəfə üstələyir. Xarici borcu ümumi daxili məhsulun 70 faizi olan ölkələr özlərini normal hiss edə bilirlər. Amma bizdə bu, 10 faizdir. Bu, nə deməkdir? Çünki Azərbaycan borcların yığılmasına, gələcək nəsillərin bu borc altında əziyyət çəkməsinə imkan vermir.

Bütün bu uğurlar hökumətin dövlət borcu idarəçiliyi strategiyasının uğurla reallaşdırılmasından xəbər verir. Ölkə rəhbəri bununla bağlı deyib: “Xarici dövlət borcu ilə bağlı bizdən daha yaxşı nəticəsi olan ölkələrin bəziləri o ölkələrdədir ki, onlara, ümumiyyətlə, xaricdən heç bir kredit verilmir. Ona görə də onların yüksək pillədə olması əlbəttə ki, obyektiv mənzərəni əks etdirmir. Beləliklə, biz dünya miqyasında xarici borcun aşağı səviyyəsinə görə qabaqcıl yerdəyik. Bunu bir daha demək istəyirəm, mən hökumət qarşısında vəzifə qoymuşam ki, biz xarici dövlət borcumuzu ildən-ilə azaldaq və gələn ilin büdcəsində bu, nəzərdə tutulur”.

Onu da qeyd edək ki, 2018-ci il avqustun 24-də Prezident İlham Əliyev “Azərbaycan Respublikasında dövlət borcunun idarə edilməsinə dair orta və uzun müddət üçün Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb. Həmin strategiyanın əsas məqsədi qlobal iqtisadiyyatda, habelə maliyyə bazarında baş verən proseslər fonunda ölkənin maliyyə dayanıqlılığının daha da gücləndirilməsinə, dövlət borcualmalarında səmərəliliyin artırılmasına, qarşıda duran yeni çağırışlar və imkanlar nəzərə alınmaqla bu sahədə risklərin səmərəli idarə edilməsi, eyni zamanda, nəzarət mexanizminin təkmilləşdirilməsinə nail olmaqdır.

Sənəd ortamüddətli və uzunmüddətli dövrləri əhatə etməklə, 2020-ci ilədək dövlət borcualmaları sahəsində yeni strategiya və tədbirlər planından, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxışdan ibarətdir. Strategiyada müəyyənləşdirilən vəzifələri reallaşdırmaq üçün 3 strateji məqsədin və 5 prioritet tədbirin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Strategiyada əsas məqsəd kimi həm ortamüddətli, həm də uzunmüddətli dövrdə ölkə iqtisadiyyatının ehtiyaclarını nəzərə almaqla dövlət borcunun dayanıqlılığını təmin etmək planlaşdırılır. Bunun üçün 2018-2025-ci illər üzrə ümumi dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətinin yuxarı həddinin 30 faizdən çox olmaması və 2025-ci ilədək 20 faizdən aşağı salınması hədəfi qərarlaşdırılıb.

Dövlətimizin başçısı nitqində energetika sektorunun inkişafının da daim diqqət mərkəzində saxlanıldığını diqqətə çatdırıb. Çünki Azərbaycan üçün bu sahə hər zaman prioritet olub.

Bu gün isə respublikamızın enerji imkanı bir çox ölkələr üçün xüsusi önəm daşıyır. Bununla əlaqədar bərpaolunan enerji növlərinin inkişafına mühüm əhəmiyyət verilir, ilk növbədə, xarici investorlar tərəfindən bu sahəyə böyük maraq göstərilir.

Hazırda xarici sərmayədarların vəsaitləri hesabına Azərbaycanda 710 meqavat gücündə üç Günəş və külək elektrik stansiyasının tikintisi aparılır. Bunlarla bərabər, xarici investorlarla əldə edilən razılaşmalara görə, əlavə dörd min meqavat Günəş və külək elektrik stansiyalarının inşası nəzərdə tutulur. Üstəgəl, Kəlbəcər və Laçın rayonlarında su elektrik stansiyalarının istehsal gücü yenidən dəyərləndirilir.

Prezident İlham Əliyev müşavirədə bildirib ki, bütün bunlar Azərbaycana elektrik enerjisini daha böyük həcmə ixrac etməyə imkan verəcək: “İndi biz ənənəvi yolla - mövcud olan yüksək gərginlikli xətlərlə ixrac edirik. Amma biz gələcəkdə Zəngəzur dəhlizi ilə elektrik ixracını təşkil edə bilərik və Avropa tərəfindən yeni layihə təqdim edildi. Qara dənizin altından Gürcüstandan Rumıniyaya qədər kabelin çəkilişi layihəsi də var və biz bu layihəyə də maraq göstəririk. Yəni, bu sahədə çox böyük perspektivlər var. Eyni zamanda, bu, bizə imkan verəcək ki, təbii qaza qənaət edək və qənaət edilmiş təbii qazı ixrac edək, xüsusilə nəzərə alsaq ki, bizim qazımıza tələbat indi kəskin artıb. Bunun səbəbi də bəllidir və biz, əlbəttə ki, bu istiqamətdə işləyirik...”.

Bütün bu uğurlar pandemiya, müharibədən təzə çıxmış bir ölkənin-Azərbaycanın iqtisadi sahədə altı ay ərzində görülən işlərin, əlbəttə, aparılan islahatların məntiqi nəticəsidir və yuxarıda sadalanan rəqəmlər də ilin sonuna qədər nəzərdə tutulan bütün planların yüksək səviyyədə reallaşacağından xəbər verir.